

BİR FOTOĞRAFIN HATIRLATTIKLARI: 3

BÜYÜK TÜRK ŞAİRİ BAHTİYAR VAHAPZADE'NİN OTAĞINDA

Yıl 1988... Sovyetler Birliği henüz dağılmamış. Neredeyse eski gücünü koruyor gibi... Her ne kadar bazı çatırdama sesleri geliyorsa da hemen hemen eski tas eski hamam havası. Mesela Baku Havaalanı'ndan şehre girerken beni taşıyan arabada bir tek Prof. Dr. Abbas Zamanov var. Ve tembihliyiz, rejim aleyhinde konuşmak yok. Çünkü maşındaki (arabadaki) sürücü belki de...

O yılın başlarında aldığım bir güzel davet beni son derece sevindirmişti. Bazılarının su yolu etmeye başladıkları dış ülkelere gitme sırası galiba bize de geliyordu. O yılın 1-8 Haziran tarihleri arasında Baku'daki Dede Korkut Kolokyumu'nda ben de bir konuşma yapacağım. Derken, Konya, İstanbul, Moskova (bir gece zorunlu konaklama) ve oradan Bakü... Rüya gibi bir hafta geçiriyoruz. Bilim ise zirve yapıyor.

Türk arkadaşlarımız Sovyetler Birliği bilim insanlarıyla bir kolokyum oluşturmuşlar: Türk-Sovyet Kolokyumu (Türkiye'de yapılanlarda, Elazığ ve Konya) ve Sovyet-Türk Kolokyumu (Sovyetler Birliği'nde yapılanlarda, Baku, Almatı, Bişkek).

**Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU**

Sovyetler dağıldığı için altıncı toplantı gerçekleşemedi. Ben sadece beşincisine katılmamıştım, dediklerine göre o da kolokyumun ruhuna pek uygun olmayan gelişmelerle âdeta geçiştirilmiş.

Biz Türk tarafı yedi kişiyiz: Orhan Şaik Gökyay, Prof. Dr. Bahattin Ögel, Prof. Dr.

Ahmet Bican Ercilasun, Prof. Dr. Fikret Türkmen, Doç. Dr. Tuncer Gülensoy, Doç. Dr. Saim Sakaoğlu ve Yrd. Doç. Dr. Osman Fikri Sertkaya. Karşı taraf ise Sovyetler Birliği'nin değişik cumhuriyetlerinden seçilmiş on kadar bilgenden oluşuyordu.

Bu Dede Korkut toplantısı her on yılda bir yapılmalıydı ve bu alanda etkinlikler gösterilmeliydi. Nitekim aradan on yıl geçtikten sonra bu Dede Korkut konulu toplantının ikincisi 1998 yılında yine Baku'da gerçekleştirilmişti. Bu toplantının bir özelliği vardı. Bilim insanları masraflarını kendileri ödemek kaydıyla aynı alanın bilim insanları olan eşlerini de yanlarında götürebileceklerdi. İşte bu toplantı için yıllık mektubumda, bilim dünyasından yüzden fazla meslektaşım ve

araştırmacıya gönderdiğim satırlar:

Milletlerarası Dede Korkut Kolokyumu (İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Müdürlüğü ve Azerbaycan Elmler Akademiyası Azerbaycan Yazıcılar Birliği Hetai Rayon İcra Hakimiyeti Başkanlığı / Bakü, 21-26 Aralık, "Salur Kazanun İvi Yağmalandığı Boy'daki Yiğit Tasvirleri", basımı, *Dede Korkut Kitabı I*, 153-167).

Burada; toplantıyı düzenleyen kurumlar, toplantı tarihi ve yeri, sunduğum bildiri ve o bildirinin yer aldığı kitabımdaki yeri belirtilmişti.

Peki, bu toplantıya kimler katılmıştı?1988 kolokyumuna göre katılımcı sayısında gözle görülen bir artış dikkati çekiyordu. Artık ülkemizde konu ile ilgilenen bilim insanlarının sayısı da artış gösteriyor. Bu arada ilk toplantıya katılan ak sakallarımızdan Orhan Şaik Gökyay (16 Temmuz 2002-2 Aralık 1994) ile Bahattin Ögel (23 Nisan 1920-7 Mart 1989) de aramızdan ayrılmışlardı.

Bu toplantının yeni katılımcılarını şöyle bir liste olarak vereceğim Prof. Dr. Şükrü Haluk Akalın, Doç. Dr. Aysu Ata, Doç. Dr. Ali Duymaz,

Doç. Dr. Metin Ekici, Doç. Dr. Metin Ergun, Doç. Dr. Mustafa S. Kaçalın, Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Doç. Dr. Öcal Oğuz, Yrd. Doç. Dr. Kerime Üstünova, Prof. Dr. Hamza Zülfikar. Bir önceki toplantının hayatta olan ve hepsi profesör olan üyeleri ise şöyle idi: Ahmet B. Ercilasun, Tuncer Gülensoy, Saim Sakaoğlu, Osman F. Sertkaya, Fikret Türkmen.

Gelelim fotoğrafımıza... Toplantı süresince sık sık aramıza gelen şairimiz biz gençlerle fotoğraf çektirmekten büyük mutluluk duyduğunu ifade etmiş, çeşitli isteklere olumlu cevap vermiştir. İşte o karelerden biri: (ayaktakiler) Prof. Dr. Saim Sakaoğlu (Selçuk Ü. halk edebiyatı), Doç. Dr. Metin Ergun (Gazi Ü. halk edebiyatı), Okt. Pervin Ergun (Selçuk Ü. halk edebiyatı), Prof. Dr. Ahmet B. Ercilasun (Gazi Ü. Türk dili), Doç. Dr. Ali Duymaz (Balıkesir Ü. halk edebiyatı), (oturanlar) Bahtiyar Vahapzade, Yurdanur Sakaoğlu (Selçuk Ü. 'e', halk edebiyatı) Görüleceği üzere Vahapzade Bey'in etrafını kuşatanların tamamına yakını halk edebiyatı araştırmacılarıdır.

Bu toplantı için bir de bilgi kaynağı verelim. Türk Dil Kurumu'nun yılda iki sayı yayımladığı, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*'in 1998 yılına ait ikinci sayısı bu toplantıya ayrılmıştır. Üç bölümden oluşan derginin 'münderecat'ını şöyle değerlendirebiliriz:

A. 1. Azerbaycan kanadından üç, Türkiye kanadından iki açılış konuşması.

Konuşmacılar: Bekir Nebiyev, Anar Resuloğlu Rızayev, Feremez Magsudov, Osman Fikri Sertkaya (açılış ve kapanış konuşmaları). Ayrıca ülkemizin Bakü Büyükelçisi Kadri Ecvet Tezcan da bir konuşma yapmıştır.

2. Kolokyumda alınan kararlar

3. Kolokyum programı

Toplantı, ilki açılış, sonuncusu kapanış olmak üzere yedi oturumdan oluşmuştu. Biz, bildirimizi ikinci oturumda sunmuştuk. Son oturumun başkanlığını ise Süleyman S. Eliyarlı ile paylaşmıştık.

4. Yakın gelecekte düzenlenecek olan 'Dede Gorgud-1300' toplantısından beklenenler.

B. Türkiye Cumhuriyeti bilim adamlarının bildirimleri: 15 bildiri.

C. Azerbaycan tarafı bildirimleri: 21 bildiri.

Bildiri sunanlardan bazılarını hatırlatmak isteriz: Kemal Abdulla, Süleyman S. Eliyarlı, Tofiq Hacıyev, Dr. Cevat Heyet, Kamil Veliyev, vb.

Gündüzlerini bilimle dolu dolu geçiren konukları geceleri de gazel kültür etkinlikleri bekliyordu. Bunlardan en önemlisi Bahtiyar Vahapzade'nin oyunlarından birinin seyredilmesi idi.

Siyaset insanı Ebulfez Elçibey (1938-22 Ağustos 2000) de toplantının bazı aşamalarında aramızda bulunmuş ve özellikle ülkemizden giden genç bilgilerle görüşü alışverişinde bulunmuştur. Hatırlanacağı üzere o daha sonra Azerbaycan Cumhuriyeti'nin ikinci prezidenti/

cumhurbaşkanı (Haziran 1992-Haziran 1993) olmuştu

Bu arada büyük şair ve yazarımızın hayatını da kısaca verelim.

16 Ağustos 1925'te Azerbaycan'ın kuzeyindeki Şeki'de doğdu. Babasının adı Mahmut'tur. Bakü'de orta öğrenimini tamamlayınca (1942) yüksek tahsilini Bakü Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesi'nde tamamladı (1947). Üniversitede asistan olarak kaldı. 1951'de doktor, 1964'te doçent, 1965'te profesör unvanını aldı. 1980'de Azerbaycan İlimler Akademisi'ne muhabir üye, 2001'de aslı üye seçildi. Akademik hayatı dışında siyasî hayatta da faaliyette bulundu. Sovyet döneminde 1980-1985 ve 1985-1990 yıllarında Azerbaycan Parlamentosu'nda milletvekilliği yaptı. Azerbaycan'ın bağımsızlığına kavuşmasının ardından ölünceye kadar millî parlamentoda yer aldı. 13 Şubat 2009 tarihinde Bakü'de vefat etti.

Onun farklı alanlarda ortaya koyduğu eserlerden bazılarını şöylece hatırlatıverelim:

Şiir Kitapları: Menim Dostlarım, Bahar, Çınar, Ceyran, Etiraf, Şeb-i Hicran, Deniz,-Sahil, Dan Yeri, Payız Düşünceler, Özümle Sohbet, Mugam, vb.

Tiyatro Eserleri: Vicdan, Kızılma, İkinci Ses, Yağıştan Sonra, Feryad, Yollara İz Düşür, Darağacı, Artık Adam.

Hatıra ve Gezi Yazıları: Sanatkar ve Zaman, Sadelikte Büyüklük, Derin Katlara Işık.

Başka Dillere Çevriler Kitapları: Onun kitapları Ona yakın dile aktarılmış veya çevrilmiştir: Türkiye Türkçesi 15 kitap), Rusça (14 kitap), İran Azerbaycanı Türkçesi (5 kitap), Özbek Türkçesi, Almanca ve İngilizce (ikişer kitap), Türkmen Türkçesi (1 kitap).

(Bu son bölümün hazırlanmasında kısmen Yavuz Akpınar'ın TDV İslâm Ansiklopedisi'ndeki madde-sinden yararlanılmıştır.)

Ahmet
ÇELİK

MEMDUH YAVUZ SÜSLÜ (1901-1962)

Öğretmen araştırmacı ve yazar Mehmet Memduh Yavuz Süslü, 1317/1901'de Konya Durak Fakih mahallesi 50 No.'lu hanede doğdu. Ailesi Osmanlı sarayından gelen bir sülaleye dayanmaktadır. Dedesi 1298-1882 senesinde Konya Vilayet Zaptiye Alay Komutanlığı yapmış olan Albay *Hüseyin Bey'dir*.

Memduh Yavuz, attarlık yapan babası Ziya Efendi (d. 1281/1865)'den dolayı "Ziya Efen-dizade" lakabıyla anılırdı. Annesi Hafize Hanım (d.1297/1875)'dir. Konya'da açılan ilk İnas Mektebi'nin müdiresi **Fatma Zağfer** ve öğretmen **Şeküre Hanımlar** Memduh Yavuz'un halalarıdır.

KARDEŞLERİ

Memduh Yavuz'un **Said**, **Mehmet Reşat** ve **Mahir Nuri** isminde kardeşleri mevcuttur. büyük abisi ise emekli süvari albaylarından **Sait**

Süslü'dür. Said bey 1316/1900'da Konya'da doğdu. Harp Okulu'ndan mezun olduktan sonra Birinci Dünya Savaşına Süvari Subayı olarak girdi, Kurtuluş Savaşı'nda Süvari Bölük Komutan vekillğinde bulundu. Orduda çeşitli görevler alarak ilerledi. Harp okulu binicilik öğretmenliği yaptı. Albaylıktan kendi isteği ile emekli oldu. İki dönem Konya il idare kurulu üyeliğinde bulundu. CHP'den 1954 seçimlerinde milletvekili adaylığını koydu. Kazanamadı, siyasi hayattan çekildi. 1959 yılında Ankara'da geçirdiği kısa bir hastalığı müteakip ölüp orada gömüldü. (Yeni Konya, 27-28 Mart 1954).

TAHSİLİ

Memduh Yavuz, Konya İl MEM Arşivi Özlük dosyasında yazdığı terceme-i haline şunları kaydetmiştir:

"İsmim Memduh, mahlasım Ya-

Müslim Said Süslü (1900-1954)

Memduh Yavuz Süslü (1901 - 1962)

vuz'dur. "Ziya Efendizade" şöhreti-mizdir. Bir sülaleye nisbet-i marufem yoktur. Mezhebim İslam'dır. Tabiiyetim Türkiye Cumhuriyeti'dir. Pederimin ismi Ziya Efendi'dir. Pederimin mesleği attarlıktır. Tarihi tevellüdüm 1317/1901'dir. Mahalli viladetim Konya'da Durak Fakih mahallesidir.

Mukaddimen uluma merkez Mahmudiye Mektebi'nde ibtida eyledim.⁽¹⁾ Mektebi mezkurun ikinci sınıfında naklen bi'l-ımtihan Askeri Rüştiye (ortaokulu)'nin birinci sınıfına dahil oldum.⁽²⁾ Rüştiyede üçe terfi eyledim.

(Gözlerimdeki rahatsızlık ve) bilahare Rüştiye-i Askeriye'nin lağv olması dolayısıyla Numune Mektebi İbtidaiyesi'ne devam eyledim. Birkaç mah (ay) sonra orası da ilga olunca 2 Mart 1331/15 Mart 1915 tarihinde lisenin beşinci sınıfa kayd edildim. Altıncı sınıfına terfi eyledim. Yedimde evrak-ı müsbitem mevcuttur.

Lisenin altıncı sınıfına müdavim iken⁽³⁾ mülga Darulhilafe (medresesi)nin tali birinci sınıfına bi'l-ımtihan kabul olundum. İki sene müddet-i tahsilîyesi olan tali kısma muntazaman devam ederek ikmal

eyledim. Elimde tasdiknamem mahfuzdur.⁽⁴⁾ Billhassa "Türkçe, edebiyat, kimya, hikmet, cebir Fransızca, Farsî, tarihi umumi ve İslami, coğrafyayı umumi, tefsir, hadis, kelam mantık, meani, nahvi arabi, fıkıh, musiki, el işleri, resim, müte-nevvi hutut gibi dersleri tedaris ve talim eyledim."(KMEM2-56_0001)

Memduh Yavuz, girdiği Konya Darulhilafe Medresesi'nin 6 sınıfında öğrenci iken bu okulunun da lağvedilmesi üzerine Konya İmam Hatip Mektebi'ne kaydolmuş ve bu okuldan 1340/1924'da mezun olmuştur. Aliyyülala (Pekiyi) derece ile aldığı Konya İmam Hatip Mektebi şahadetnamesi şöyledir:

"Hüviyeti ve neşet derecesi balada muharrer Memduh Efendi 1337/1921 tarihinde mülga Darulhilafe'nin altıncı sınıfında İmam Hatip Mektebi'nde tahsilini ikmal ederek usulü dairesinde imtihan vermek suretiyle İmam Hatip şahadetnamesi almaya istihkak kazanmış olduğundan kendisine iş bu şahadetname verilmiştir. 26 Temmuz 1926 Mektep Müdürü Vekili Cellettin Ali (İmer)

Memduh Yavuz, Konya İl MEM Özlük Arşivi dosyasındaki terceme-i halini yazmaya şöyle devam eder:

"İlk memuriyetim muallimlikti. Tarihli Numaralı tahriratla 600 kuruş maaşla Saidiline İnsuyu karyesi muallimliğine tayin olun-

(1) İlgin'da görevli iken doldurduğu bir evrakta ilk tahsil hakkında şu bilgileri vermektedir: "İlk tahsilini Konya Lisesi kısmı iptidaisinde 1331/1915 yılında ikmal etmiştir."

(2) Konya Askeri Rüştiyesi, 1911 yılında Mevlana Dergâhı yakınlarında bulunan ve atıl haldeki Bahaiye Mektebi'nde kurulmuştur. Kira ile tutulan bu okula imtihanla 45 öğrenci alınmıştır. Okul 1917'ye kadar eğitim öğretim faaliyetlerine devam etti. 1914'de 105 öğrencisi mevcuttu. Bundan sonra Mimar Muzaffer tarafından 1917'de bitirilen Konya Darulmuallimin binasını taşıdı. Bu binanın istasyonu bakan batı kısmını Askeri Rüştiye kullanmaktaydı. 1923'de Askeri Rüştiye İstanbul'a taşınmıştır. Hüseyin Köroğlu, Konya Lisesi Tarihi, Yeni Konya 7 Ocak 1963, Kerim Sarıçelik Konya'da Modern Eğitim. S.

(3) Lise altıncı sınıftan aldığı nakil 744 numaralı ilmühaberi şöyledir: "Numune mektebi 3 Mart 1331/16 Mart 1915 tarihinde beşinci sınıfa 218 numara ile kayıt kabul edilen Ziya Efendi oğlu Mehmet Memduh Efendi bulunduğu müddet zarfında beşinci sınıftan altıncı sınıfa terfi edip 1331-1332 (1915-1916) seneyi dersiyesinde iken vuku bulan müracaattan dolayı mektebi terk edeceği anlaşılmış olduğundan iş bu nakil ilmühaberi tanzim ve ita kılındı. 23 Eylül 1340/1924 İmza, Konya Lisesi müdürü Kemal ve baş muallim." (KMEM2-56_0007)

(4) Darulhilafe tali kısmı tasdiknamesi şöyledir: "Mülga Darulhilafe Medresesi dahilî üçüncü sınıf talebesinden 1317/1901 tevellütü Konyalı 185 numarada mukim Ziya Efendi oğlu Memduh Efendi. Tefsir-i şerif; 9, hadis-i şerif: 9, Telhis: 9, Fıkıh: 9, Kelam: 8, Mantık: 8, Kimya: 9, Tarihi umumi 10 yekün 71. Balada künyesi muharrer ve fotoğrafı mulsak (yapışık) ve musaddak(tasdikli) Konyalı Ziya Efendi oğlu Memduh Efendi mülga Konya Darulhilafe Medresesi'ne 10 Teşrinisani 1331/22 Kasım 1915 tarihinde kabul olunmuş 9 Teşrinievvel/Ekim 1337/1921 tarihinde sahn kısmı küşad edilmesinden naşi medreseden huruc etmiştir. Medresede bulunduğu altı sene zarfında icra kılınan imtihanı umiyelerde isbat-ı ehliyet eylemiş ve balada muharrer derslerden son sınıf numaralarını faz etmiş olduğunu mübeyyen işbu tasdikname vilayet Maarif Müdüriyeti Celilîyesi'ne muhavvel 12 Eylül 1340/1924 tarihli istidasi üzerine merayıl müzahîye ile tanzim ve muma ileyhe ita kılındı. 14 Eylül 1340 /1924 İmam Hatip Mektebi Müdürü Mehmet Şehid

Memduh Yavuz Süslü (1901 - 1962)

dum. 25 Mayıs 1337/1921 tarihinde vazifeme mübaşeret eyledim. 8 Eylül 1337/1921 tarihinde infisal eyledim (ayrıldım).

Mezkur kazanın Yenice(oba) nahiyesi muallimliğinetarih....numaralı tahriratıyla 600 kuruş maaşı asliyesi ile tayin olundum. 15 Eylül 1337/1921 tarihinde vazifeme mübaşeret eyleyerek(başlayarak) 1 Şubat 1338/1922 tarihinde infisal eyledim (ayrıldım).tarih....numaralı tahriratıyla(yazısıyla) 800 kuruş maaşla Saidili'nin İnsuyu karyesi ilk mektep muallimliğine tayin kıldım. 29 Eylül 1340/1924 tarihinde vazifeye mübaşeret eyledim (başladım).” (KMEM2-56_0002)

Bundan sonra 1340/1924, 1341/1925 ve 1926'da Konya Muallim mektebinde açılan çeşitli kurslara katılarak mesleki bilgilerini ilerletti.

Memduh Yavuz, sırasıyla şu yerlerde görev yaptı: 12 Eylül 1341/1925'de Taşpınar, 19 Eylül 1926'da eli (Kadınhanı), 2 Eylül 1927'de Ilgın (Bu görevde iken bir meseleden dolayı 30 Kasım 1929'da görevden el çekilmiştir.) 4 Nisan 1930'da Aksaray Koçhisar, (1 Haziran 1933'da Şereflikoçhisar'ın Ankara'ya bağlanması sebebiyle), 11

Aralık 1937'de Konya Merkez Necatibey Okulu, 21 Eylül 1940'da Konya Anafartalar Okulu⁽⁵⁾ 23 Haziran 1950'de Nakipoğlu Okulu ve 11 Ağustos 1951'de Konya Merkez Necatibey okulunda görev yaptı.

ESERLERİ ve MAKALELERİ

Musikiden Hicaz şarkılara aşına olan Memduh Yavuz Bey sulu boya ve kara kalem resim yeteneği mevcuttur. Veli Sabri Uyar onu Konyalı hattatlardan sayar ve yazı dizisinden onun biyografisi verir. Başarılızade Hasan Fevzi Efendi'den 10 yıl süreyle hüsnü hat meşk etmiş, süslüs, nesih, talik, divani ve rika yazırları mükemmel bir şekilde öğrenmiştir.

Geç yaşta yazı yazmaya başladı. Daha çok köylerde görev yaptığı için görev yaptığı yörenin tarih ve folklorunu araştırdı. Araştırmalarını o dönemde Konya'da yayınlanan Yeni Fikir, Konya Halkevi, Zaman ve Babalık, Yeni Konya gibi gazete ve dergilerde neşretti.

Yeni Fikir'de makalesi: “**Konya Vilayetinde Türkmenler**, Yeni Fikir, sy.31 (?); sy.32 (II. 788-794); sy.33(III. 817-821); sy.35 (IV. 901-903); sy.36 (V. 929); sy.38 (?). Ilgın, sy.45, 20 Şubat 1927

Konya Dergisi'nde yayınlanan makaleleri şunlardır:

Anadolu Aşiretlerinin Hayat, Adet ve Ananeleri Konya Vilayetinde Türkmenler (I., Konya, Mayıs 19, S.43, s.33; II, Haziran 1942, S.44, s.37; III, Temmuz 1942, S.45, s.22; IV, Ağustos 1942, S.46s.33; V, Eylül 1942, S.47S.50; VI, II. Kanun 1943, S.51, s.27; VII, Şubat-Mart 44, S.64-65, s.43

-Cumhuriyet (Konya, 1. Teşrin, 1943, S.60, s.17);

-Eski Konya Maarif Müdürü Üstad Bay Ferit Uğuru da Kaybeyledik

(5) Bakınız: Ekekon, 24 Eylül 1940

(Konya, Mart 1942, S.41, s.39);

-Folklor ve Çocuk Edebiyatı, Konya, Mayıs 1940, S.32, s.1802

-Konya Tarihine Genel Bir Bakış, Konya, Şubat 1948, S.88, s.15.

-Konya ve Dolaylarında Bilmece Zevki Nasıl Başlamıştı, Konya, Ocak-Mart 1945, S.74-77, s.54;

-Resimde Milli Sanatkâr Nasıl Yetişmeli, Konya, Şubat, 1942, S.40, s.57

Babalık'ta yayımlanan bazı makaleleri ise şudur:

-İnhisarlar Pavyonu, Babalık, 25 Haziran 1933

-Türkmen Beylerinden Boz Beyin İdamı, Babalık, 10 Eylül 1933

-Konya'da 40 Yıl İçinde Geçen Ramazan Hatıralarından Bazı Belirtiler", Babalık, 20 Ağustos 1946

Yeni Konya'da yayımlanan makaleleri şunlardır:

-Hutbe ve Meviza, (Yeni Konya, 15 Eylül 1960);

-İlgın'dan Hatıralar, (Yeni Konya, 12 Ağustos 1960);

-Hacıveyiszade Hacı Mustafa Efendiyi Rahmetle Anarız, (Yeni Konya 9 Şubat 1960);

Yayınlanmış eserleri ise şunlardır:

- Şerefli Koçhisar'da Tetkiklerim (Konya 1937);

- Eşrefoğulları Tarihi (1934);

- Dumlupınar'da Mehmetçiğin Son Sözü;

- Şair Ermenekli Hasan Rüştü ve Şiirleri (Konya 1937);

- Divan Şiirinden Seçmeler;

İyi derecede Arapça ve Farsça bilen Süslü, evli ve üç çocuk sahibiydi.

Bir ara bir katlı meselesinden dolayı işten çektirilmiş, bundan dolayı 3 yıla mahkûm olmuş ve bir buçuk yılı affedilmiştir.

Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu gibi hayır derneklerinde uzun

yıllar fahri olarak çalıştı.

Halkevlerinin kültür hareketlerinde ön saflarda yer aldı. Güçlü bir hatip olduğu için milli bayram ve toplantılarda kitleleri peşinden sürükleyecek kadar bilgin ve olgun biriydi.

VEFATI

Biraz dinlenmek ve huzur bulmak için 40 yıllık öğretmenlik hayatından 2 Mayıs 1962'de emekli oldu. Ancak 16 Mayıs 1962'de Konya'da vefat etti.

Üçler mezarlığı (Ada:164, Parsel:312)na defnedildi. Kabir taşında "Türk maarifine 40 yıl feragatle çalışmış Ziya Baba'nın mahdumu muallim Memduh Yavuz Süslü'nün ruhuna gönülden Fatiha. D.1901-16.5.1962" yazılıdır.

HAKKINDA YAZILANLAR

Celâlettin Kişmir onun vefatı dolayısıyla "Büyük Hatip Memduh Yavuz Süslü" başlığıyla Yeni Konya gazetesinde şunları yazmaktadır:

"Akmazdı, coşardı. O konuşmaya başladı mı yanındakiler ellerinde olmadan başlarını öne eğerdiler. Fakat her defasında da onlara yanıldıklarını gösterirdi. Coşkunluğu tatlıdı, heyecanlı idi. Hiç bir anman bendlerini yakacak şekilde taşmazdı. Cumhuriyetten evvel, Cumhuriyetten sonra bu şehrin toplum hayatına büyük katkıları yaptı. Konya da her Öğretmen Memduh Yavuz Süslü gibi hareketi olsaydı keşke. Hele Cumhuriyetten bu yana son on beş seneye gelinceye kadarken en önde, en çalışkandı. Yapısı gibi gür ve iri bir sesi vardı. Türkün en gerçek bir hatibi olabilirdi. Ondak kaç gömlek ayağı olanlar hatibim diye edebiyat tarihlerine geçtiler. Memduh Yavuz Anadolu'da kalmanın acısını çekti gitti. Çevresi olsaydı, elinden tutan olsaydı, Atatürk'ün yanında olacak-

Yavuz yetişip gelirken 1917 yılında (Sahip Olursa) adlı bir şiiri İttihat ve Terakki Kulübü'nde okumakla ortaya çıkmıştı. O tarihten itibaren onu her türlü toplantı ve gösterinin içinde buluyoruz. Ya konuşma yapıyor, ya şiir okuyor, ya da sahneye çıkıyordu. Talihi ona bir 27 Mayıs devrimini de görmesini nasip etti. Ateşli konuşmalarından bir kaçını da o tarihlerde yaptı, diyebilirim. Ama kendisi hayatının en heyecanlı günlerinden biri olan İttihat ve Terakki Kulübünde ki ilk şiir okuyuşunu unutmazdı. Eşrefoğulları (Beyşehir) adlı kitabı zamanında büyük bir boşluğu doldurması bakımından önemli idi. O kitabın hazırlanması, basılması günlerinde küçümsemeyecek masraflar yapmıştı. “Benden başkalarının, derdi, hepsinin evi

tı. Milli Mücadele günlerin de oda ateşli nutuklarla memleketini uyaracaktı belki de. Arifeden bir gün önce Milli Eğitim Müdürlüğünde görüştük. Oğlumun yanına gidiyorum, dedi, Bayramı orada geçireceğim. Emeklilik işleminin tamam olduğunu öğrenince sevinmişti. - Celâl, kırk iki senenin adı var. Çok yorulduk biz. Dönünce yine berabersiniz. Konya bizim toprağımız. O gün elini veresi tuttu, öptüm. Bilseydim bu türlü geri geleceğini salmazdım hiç. Zaman zaman bana çattığı oldu, yüzüme karşı hitabet kuvvetinin en belîğ örneğini gösterircesine hırpalamak isterdi. Bir bayram günü hiç unutmam, beni yakaladı, döğmekten beter etti sözleriyle. Çevremizdekiler bayramı bırakıp bizi seyre başladılar, ağzımı açmadım. Sonunda dayanamadı. Gözleri yaşarak bana sarıldı. Halini bildiğim için üstelik bir de özür diledim... Memduh

barkı oldu. Ben de böyle şeylere verdim varımı yoğunu...” Memduh Yavuz Süslü, bu şehrin hiçte küçümsemeyecek, unutulacak evlatlarından değildir. Her insan gibi onunda kusurları vardı. Ama onun bu şehre elli seneden beri yaptığı hizmetler dağlar gibidir, Konya Milli Eğitim Müdürlüğü Memduh Yavuz ismini unutmamalı. Son çalıştığı okulda bir sınıfa ismi verilmeli hiç olmazsa. Öğretmen arkadaşları hatıralarını anmalı. Bazen yolda rast gelirdim. Bu önde küçük öğrencileri arkada... Vatanımı sevmenin bir derecesi olduğunu Memduh Yavuz Süslü gösterdi, diyebilirim. Nur içinde yatsın.” (Yeni Konya 21 Mayıs 1962)

Rüştü Ergene de “Memduh Yavuz Süslü’yü de mi kaybettik?” başlığı ile onun hakkında şunları kaydeder: “Bundan 45 yıl evvel lise öğrencisi iken hocamız Ermenekli

merhum Hasan Rüştü üstadımızın teşvikleriyle şiir yazmaya yeltenmiştik. Yazdığımız şiir taslaklarını Babalıkçı merhum Mazhar beye verir neşrini rica ederdik. Bu münasebetle Babalık idaresine devam eder olmuştuk. Bir gün idare müdürü Halit Kurşun amcamız bizi, uzun boylu, insan güzeli bir askeri okul öğrencisi olan Memduh'la tanıştırdı. Yeni dostumuzla gazete idarehanesinde buluşur konuşur görüşürdük. Aradan yıllar geçti. Öğretmen olduğumuz ilk senelerde tarihe merak ettik o vakit ne Seydişehir'de ne de Konya'da istenilen kitabı bulmak imkânı bizce yok gibiydi. Ele geçirdiğimiz me hazları tetkik ederken bilhassa tarihten evvelki çağlar bölümünde karşılaştığımız müşkülleri not eder Konya'ya gittikçe Naci Fikret abimizi bulur noksanlarımızı tamamlamaya çalışırdık. O vakit Alâeddin tepesinin yapılmakta olan belediye binası cephesinde bir sıra dükkânlar vardı. Bu dükkânlardan bir tanesi şaraphane idi. Derinliği hayli geniş olan şaraphane varillerle dolu idi. Dükkânın ön kısmında birkaç insanın oturabileceği kadar boşluk vardı. Naci Fikret merhumu her aradığımızda o boşlukta birkaç arkadaşıyla sohbet ederken bulurduk. İşte bu konuşmalarda Memduh ile tekrar görüşme ve arkadaşlığı derinleştirme fırsatını temin ettik. Bir ara vazife dolayısıyla Konya'dan ayrıldılar. Sohbetlerimiz tatillere inhisar etti. Bir vakitler Tahir Ağa'nın kahvede birleşir Üstat Ermenekli Hasan Rüştü'nün ziyaretine giderdik. Medrese odasında oturan üstat ikimizden başkasını odasına kabul etmezdi. Bir günde üç insana kâfi gelecek peynir ekmek salatalıklı üstadta bütün gün yetecek dem alır başka şeyler alırsak kovulacağımızdan korkardık. Heyecandan oda kapısını hafif hafif tıklardık. Üzerinde don gömlek bulunan üstat "bekleyin giyineyim" der kapıyı aralık bıraktı. Uzun müddet kapı önünde

beklerdik. Odaya girdiğimizde kendisi yatak vazifesi gören silteciğe oturmuş bizim de oturmamız için yorganı iki kat serilmiş bulurduk. Şişenin birini açar önüne kor sohbet başlardık. Yemek vakitlerinde üstadın başucundaki hücreyi ortamıza kor, masa yapar getirdiğimiz peynir ekmeği yerdik. (Yemek o odaya girmezdi.) Üstadın yazdığı şiirleri kıtaları odanın yegâne mobilyası olan yemek masamız kilitli hücrenin deliğinden içeri atardı. Talebesi olduğumdan ben söyleyemezdim ama Memduh, hücrenin açılmasını rica ederdi. Teklife kızar "Ben mezara o mezara" derdi. Yavuz'un refikaları Beyşehirli olacaklar. Konya'dan haricte vazifeli iken tatilleri Beyşehir'de geçirirlerdi. Bu münasebetle buluşmalarımız daha sıkı olurdu. Beyşehir tarihini yazdıkları yıllarda bol bol muhabbet ederdik. Merhum Recep Peker'in inkılap derslerini tekrarlamak üzere Seydişehir'e geldiklerinde misafir etme şerefine nail olmuştuk. Kadirşinas, tevazu sembolü, kırkambar bilgili, hatip Memduh... Kardeşim seni de kaybettik. Kederdide yengemizin, evlatlarının, akraba ve dostlarının acılarını paylaşır, başsağlığı dileriz. Nur içinde yat aziz kardeşim." (Yeni Konya, 27 Mayıs 1962)

KAYNAKLAR:

- Ahmet Çelik, Konya'da Ramazan Hatıraları, Merhaba Akademik Sayfalar, 27 Kasım 2013 s.487-
- Ali Işık, "Süslü, Memduh Yavuz" Konya Ansiklopedisi, c.8. s.175-175, Konya 2015.
- Babalık Arşivi.
- Celâlettin Kışmır, Büyük Hatip Memduh Yavuz Süslü, Yeni Konya, 21 Mayıs 1962.
- Mehmet Ali Uz, Konya Kültürüne Hizmet Edenler, 2003 Konya, s.106-107.
- Mehmet Önder, Memduh Yavuz Süslü Hayatı Eserleri, Yeni Konya, 19 Mayıs 1962.
- Rüştü Ergen, Memduh Yavuz Süslü'yü de mi Kaybettik, Yeni Konya, 27 Mayıs 1962.
- Şeyma Işıcık, "Fatma Zafer Hanım", Konya Ansiklopedisi c.3., s. Konya 2014.
- Veli Sabri Uyar Hattatlar, Konya, yıl 1949 S.125-126, s.20; S.129-130, s.24-25.

Ali IŞIK

MEZAR TAŞINA SAHİP ÇIKAMADIĞIMIZ İSTANBULLU BİR SANATKÂR: MİMAR MUZAFFER BEY

Osmanlı Dönemi sonlarına doğru sivil ve -birkaç cami dışında- kamu yapıları bakımından Konya şehir merkezinin durumu içler acısıdır. Bu acı tabloyu 19. yüzyıl sonlarında şehrimize gelen F. Sarre (1865-1945), C. Huart (1854-1927) gibi Avrupalı Şarkiyatçıların çektikleri fotoğraflar somut olarak gözler önüne serer. Bu fotoğraflarda Alâeddin Tepesi'nin hemen batı ve güneybatı taraflarının görünümü atom bombası sonrasındaki Hiroşima görüntülerinden farksızdır. Konya'nın bu görünümü Lübnan'daki Dürzilerle giriştikleri iç savaştan kaçarak 1861 yılında Konya'ya sığınan bir grup Maruni ile hemen ardından da Sultan II. Abdülhamit döneminde, 1896 yılında Konya'ya ulaşan Bağdat Demiryolu sayesinde değişmeye başlar. Maruniler Konya'da konut mimarisinde bir çığır açarken demir yolu sayesinde de Konya görkemli otel ve eğitim kurumları binalarına kavuşur. Mimar Muzaffer Bey de bu yapılaşma

Mimar Muzaffer Bey

sürecinin ilerleyen yıllarında Konya'ya dâhil olur.

Doğumu ve Tahsili

Sicil kaydına göre “Mehmed Muzafereddin Bey”, H 1297/ R 1296 [1880] senesinde İstanbul Koska'da doğdu. Babası Yemen Posta ve Telgraf Baş Müdürlüğü Başkâtipliğinden emekli Ramiz Bey (BOA, DH.SAİDd... / 194-275), annesi Saime Hanım'dır (Ertuğrul 20078: 21). İptidai ve rüştiye öğreniminin ardından Halıoğlu'ndaki Mühendis-hane-i Berri-i Hümayun yanındaki Hendese-i Mülkiye Mektebine dâhil oldu. Okulda bir resim dersi esnasında hocalarından Yusuf Razi Bey [Demirbel]'in dikkatini çekti. O tarihlerde Hendese-i Mülkiye Mektebinin resim muallimi olan Mühendis Yusuf Razi Bey, imtihan için verdiği bir vazifenin hazırlanıp hazırlanmadığını kendisinden sormuş ve onun kolaylığı dolayısıyla daha zayıf durumda bulunduğu Fransızcaya çalışmak zaruretinde kaldığı cevabı ile karşılaşmıştı. Resim dersinin de kendisine mahsus birçok güç tarafları olduğunda ısrar eden hocasına karşı o fikrinde sebat etmişti. Bunun üzerine cebinden çıkardığı çetrefil şekilli bir burgunun muhtelif durumlardaki kesimlerinin görünüşlerini istediği zaman derhal çizmiş ve böylece onun büyük takdirine erişmişti.

Çalışma Hayatı

Okulda geçen bu hadise üzerine bir mühendisten ziyade iyi bir sanatkar olabileceğini sezen hocası, onu bu ikinci yola teşvik etmekten geri kalmadı ve tam bu sıralarda Avrupa'da mimarlık tahsil ederek İstanbul'a dö-

nen küçük kardeşi Vedat Bey [Tek]'in yanına verdi. Bu suretle Hendese-i Mülkiye'den ayrılan Muzaffer o sıralarda İstanbul'da Beyazıt'ta yanan Zeynep Hanım Konağı'nın "Darül-hayr" olarak kullanılabilmesi için yapılmakta olan tadilata memur edilen Vedat Bey'in maiyetine dâhil oldu. Sanatkâr Vedat Bey'in direktifleri dâhilinde olmak üzere 1903 yılında mezkûr tadilat işinde çalıştı ve bu esnada büyük başarılar gösterdi. Bunun bitmesi ve Vedat Bey'in Bahçekapı'daki Posta ve Telgraf binasının inşasına padişah iradesiyle memur edilmesi üzerine Meşrutiyetin ilanına kadar onunla birlikte çalıştı.

Postane binası yapılırken Muzaffer Bey Sanayi-i Nefise Mektebi sınıf imtihanlarını da vermek istedi. Diplomalı bir mimar olmak endişesi ile çırpınan büyük sanatkâr, mezkûr mektebin üç sınıftan ibaret tahsil süresini imtihanla bir anda tamamlamak istediğinden bu isteğini o esnada müdür olan ve aynı zamanda İstanbul müzelerinin başında bulunan Ressam Hamdi Bey'e arz ederek onun muvafakatini almaya muvaffak oldu. Bu suretle her üç sınıfın verilen sınav projelerini büyük emek ve itinalarla kısa bir zamanda hazırladı ve onları ilgili kişilerden oluşan bir mümeyyizler kurulu huzurunda parlak bir şekilde müdafaa eyledi. Lakin onun bu başarısı gerekli nazari bilgilerin ayrıca mektebe devamla öğrenilmesi icap ettiği ileri sürülerek evvelce verilen muvafakat cevabına rağmen, nedense, reddedildi. Böylece bilfiil mektebe üç sene müddetle devama imkân bulamayan Muzaffer Bey; bütün heves ve arzularına, bütün istidat ve kabiliyetlerine rağmen diploma alamadan oradan ayrılmak zorunda kaldı. Postane binasında Vedat Bey'in muavinliğini ifa eden Muzaffer Bey'in 1903-1908 yılları arasında Sultanahmet'te Tapu ve Kadastro dairesi olarak kullanılmakta olan Defter-i Hakani Nezareti binası inşasında dahi Sabit ve Talat beylere İstefan Efendi gibi ona bir

hayli yardımı dokundu (Erdoğan, 26 Haziran).

Meşrutiyetin ilanı sonrası devlet hizmetine giren Muzaffer Bey'in, Osmanlı Arşivi'ndeki sicil defterinde şu bilgiler kayıtlıdır (Anılan kayıt günümüz Türkçesine aktarılmıştır):

"Bin üç yüz yirmi yedi senesi Cemaziyelahirinin yirmi beşinde "1 Temmuz sene 325" [14 Temmuz 1909] bin beş yüz kuruş maaşla Posta ve Telgraf Genel Müdürlüğü mimarlığına tayin edilmiştir. Mezkûr sene Ramazanının on birinde "13 Eylül sene 325" [26 Eylül 1909] düzenlenmesinde bin sekiz yüz kuruş maaşla terfiyen memuriyetinde bırakılmıştır. 16 Mart 1327 [29 Mart 1911] tarihinden itibaren iki bin beş yüz kuruş maaşla Evkaf-ı Hümayun Bakanlığı fenni heyetine atanmış ve yine bin sekiz yüz kuruş maaşla tekrar Posta ve Telgraf Bakanlığı mimarlığına tayin kılınmasından dolayı 20 Haziran 1327 [3 Temmuz 1911] tarihinde eski memurluğundan ayrılarak 22 Haziran 1327 [5 Temmuz 1911] tarihinde zikrolunan mimarlıkta göreve başlamıştır. [Bin] üç yüz otuz senesi Rebiyülevvelinin yirmi beşinde "1 Mart sene 328" [14 Mart 1912] teşkilatta maaşla Malzemeler ve Binalar Bakanlığı Binalar Dairesi mimarlığında bırakılmıştır.

Adı geçen sorumluluğuna 27 Kânunuevvel 1326 [9 Ocak 1911] tarihinde altı yüz kırk kuruş maaşla Mühendis Mektebinin mimari dersi muallimliği verilmiştir. 9 Kânunusani [22 Ocak 1911] tarihinde öğretim görevine başlamış, 8 Mart 1328 [21 Mart 1912] tarihinde ders saatleri itibarıyla maaşı yedi yüz yirmi kuruşa indirilmiştir.

Posta Telgraf ve Telefon Bakanlığı namına Memuriyet ve Sicil Müdürlüğü Vekâletinden vazifesine devam ettiği tasdik edilmiştir.

Telgraf Posta ve Telefon Bakanlığı mimarlığındaki hizmeti adı geçen bakanlık memuriyet kalemi sicil şubesi

Darü'l-muallimin, Konya Lisesi

kayıtlarına uygun olup nüfus tezkere-si şubece aynen görülüp iade edilmiş; Evkaf-ı Hümayun Bakanlığı fenni heyetindeki ve Bayındırlık Bakanlığına bağlı Mühendis Mektebindeki hizmetleri evrakına ilişik Evkaf-ı Hümayun Bakanlığının 268/56279 sayılı ve 8 Eylül 1329 [21 Eylül 1913] ve Bayındırlık Bakanlığının 38 sayılı ve 24 Temmuz 1329 [6 Ağustos 1913] tarihli tezkereleriyle onandığı Posta Telgraf ve Telefon Bakanlığı sicil şubesinin ilişik 17/385 sicil numaralı özette gösterilmiştir. 29 Mart sene 330 [11 Nisan 1914]" (BOA, DH.SAİDd... / 194-275, H 29 Zilhicce 1297 [2 Aralık 1880])

Muzaffer Bey, Posta ve Telgraf Nezareti Mimarlığı görevinde iken Osmanlı Hükümeti İngiltere'de para,

kıymetli kâğıt ve pul basan Bradbury Wilkinson & Company şirketiyle Osmanlı Posta Nezareti için bir seri pul basılması için sözleşme imzalamıştı. Posta ve Telgraf Nazırı, Ermeni asıllı Oskan (Mardikyan) Efendi Londra'da bastırılması kararlaştırılan bu posta pullarının grafik düzenlemelerini hazırlama işini Mimar Muzaffer Bey'e verdi. Muzaffer Bey pulların üzerindeki grafikleri hazırlarken geleneksel motifler ve çini desenlerinden yararlandı. İstanbul ve çevresinin mimari eserleriyle manzara fotoğraflarından yararlanılarak hazırlanan pulların çerçeveleri ve diğer bezemeleri Muzaffer Bey tarafından, yazılar ise Hat-tat Mehmet Bey tarafından hazırlandı. Pullar, basım için gönderildikleri Londra'da gerçek bir sanatçı işi ve birer sanat eseri olarak değerlendirilmiş ve büyük beğeni kazanmışlardır (<https://lcivelekoğlu.blogspot.com/2017/03/26-mart-96-yil-once-bugun-mimar.html>, 15.05.2020/16.55).

Sanatçının adını duyurması 31 Mart Olayı'nda şehit düşenler için yapılacak anıt için açılan yarışma ile olur. 1909 yılında açılan bu yarışmaya dönemin ünlü mimarlarından Kemallettin ve Vedat beylerle Konstantin Kiryakidi ve Alexandre Vallury katılmıştı. Muzaffer Bey yarışmayı kazanarak ününü arttırdı (Ertuğrul 2007: 22). Abide-i Hürriyet'in yapımından sonra Muzaffer Bey'e 26 Recep 1329 [23 Temmuz 1911] tarihinde bir Sanayi Madalyası ihsan buyuruldu (BOA, İ..MBH. / 6-59).

Konya'ya Gelişi

O sıralarda Konya valiliğinde bulunan Hüsnü Bey, Muzaffer Bey'e karşı gıyabi bir alaka ve muhabbet göstermekte idi. İstanbul'a izinli gelişlerinden birisinde Muzaffer Bey'le bizzat temasa girişmiş ve onu Konya'da yakında başlayacağı imar hareketlerinin başında bulunmak üzere vilayet başmimarlığı ile vazifelendirmek isteğinde bulunmuştu (1914). Hüsnü Bey'in bu daveti üzerine İstanbul'da

tabii bir şekilde gelişmekte olan geniş çaptaki işlerini olduğu gibi bırakarak Konya'ya gitmemekte tereddüt etmeyen büyük sanatkârın bu ani kararı, kendisinden başka bütün dostları için uzun zaman çözülemeyen bir muamma olmaktan kurtulamamıştır. Temiz ve yürekten bir sanat kaygı ve düşüncesi ile çırpınan Muzaffer Bey'in bütün maddi kazanç ve menfaatlerini feda ederek Konya gibi asırların ihmalinde içinde âdeta unutulup giden bir Anadolu beldesine koşuşu, hiç şüphesiz, ona yeni bir kalkınma hamlesi aşılayabilmek ve böylelikle oradan asli Türk sanatının değişmeyen ve daima milli kalan öz unsurlarını titiz bir dikkat ve itina ile arayıp bulmak içindi. Bu suretle Konya'ya giderek yerleşen Mimar Muzaffer Bey, Vali Hüsnü Bey'in kısa bir müddet sonra oradan ayrılışı ile zihninde tasarlamakta olduğu plan ve projelerinin suya düşmekte olduğunu görmüştü. Tam bu sıralarda Birinci Cihan Harbi'nin patlak vermesi, bu hayal sükûtunu gittikçe artırmış ve onu gündün güne yıpratmıştı. Samih Rifat Bey vali olunca kendisinden faydalanma çarelerini düşündü ve evvelce başlanılmış olan Darü'l-muallimat ve Darü'l-muallimin binalarının tamamlanmasına çalıştı. Böyle bir mimarın Konya'da nefis bir eserinin bulunmasını isteyen ince ruhlu vali, bu yolda ona güzel bir vesile hazırlamakta gecikmedi. Savaş sırasında ziraatta pek büyük yararlıkları görülen Konya kadınları adına orada Feridiye Karakolu karşısında bir abide inşa edilmesine karar verdi. Aylarca çalışan Muzaffer Bey, böyle bir abidenin bütün inşai ve teknik resim ve detaylarını meydana getirdi. Sanatkârın bu son eserinin mücessem bir şekilde vücut buluşunda İstanbul'dan özel olarak getirttiği taşçı Bodus Usta'nın da yardımı dokundu (Erdoğan, 27 Haziran).

Güzelliğe tutkun olan, ince bir zevk ve ruha her bakımdan sahip bulunan Muzaffer Bey, daha İstanbul'da iken uğursuz bir hastalığa tutulmuş-

Kız Muallim Mektebi

tu. Onun aşırı titizliği; hırçın ve asabi mizacıyla hastalıklı ruhu hastalığının gelişmesine en büyük etken olmuştur. 1327/1911 senesine ait *Nevsâl-i Osmânî*'de yayımlanan İsmet adlı bir yazarın "Mimar Muzaffer / 'Abide-i Hürriyet' Sanatkârı" başlıklı yazısı, onun ruh hâlini apaçık ortaya koyar.

Mezkûr yazıda Muzaffer Bey'in çalışkanlığı ve sanat hırsından övgüyle bahsederek çalışmalarında mükemmelliği yakalamaya çabaladığını, hazırladığı projelerin aynen ve hatasız tatbik edilmesini istediğini, geç yaşında böyle bir yarışmayı kazanan ince ruhlu bir sanatkâr olarak şöret, servet ve debdebeye heves etmediğini belirten yazar, yazısını -günümüz Türkçesiyle ve mealen- şöyle sürdürür:

"Her gün sabahları mesaisine çok erken gelen ve gecenin üçüne, dördüne kadar mesaisinin başından ayrılmayan Muzaffer'in sanatına karşı aşkını ve saygısını anlamak için onun yanında bulunmak yeterliydi. Bir resim yapar, bir daha yapar, her bir parça için özellikle çok sevdiği mukarnaslar için üç dört resim çizer, sonra içlerinden birini kopya eder, bunlara ufak tefek ilaveler yapar. Nihayet kopyası da biten resim basılır. Artık iş bitmiş sayılırken Muzaffer Bey için asıl iş şimdi başlar. Ustayla işlerini uzun uzun anlatır, ardından anlayıp anlamadığını sorar. Ustanın işe dair anlat-

Hürriyet Abidesi

tıklarını dinler. Tatmin olmazsa resim çizerek tekrar anlatır. Daha da olmazsa işin alçıdan bir kopyasını yapıp ustaya verir. O resim harfi harfine uygulanmalıdır. Muzaffer üzerinde saatlerce uğraştığı sanatı için her fedakârlığı yapar. Hiçbir ayrıntıyı kaçırmaz, dolayısıyla hiçbir kusurla karşılaşmaz. Muzaffer'in bütün hayatı ve sanatı böyle bir asabiyet içinde geçmiştir. Babasının darbeleri kanlı zulümleri altında demirden zindanlarında kaldığı bu günlerde Muzaffer, hayatının acı, ihtiras ve kaderin parçalamaları altında eziliyordu. Bu çetin hayatının tek tesellisi sanata olan düşkünlüğüydü.” (İsmet 1911: 174).

Hastalığı ona sık sık asabi rahatsızlıklar vermiş ve en sonunda kendisini umumi bir felce sürüklemişti. Sarsıntının günden güne ilerlemesi üzerine tedavi maksadıyla izinli olarak İstanbul'a gitti ve mütareke yıllarında Hürriyet-i Ebediye Tepesi'ndeki Fransız Hastanesinde üç dört ay kadar kaldı. Bu müzmin hastalığın geçici olarak durdurulmasına bir dereceye kadar imkân hâsıl olması üzerine o tekrar Konya'ya döndü. Bu esnada onu tedavi eden hekimler, kendisine

asla çalışmamayı ve bilhassa sınırlarını yormamayı tavsiye etmişlerdi. Fakat onun için böyle bir tavsiyeye uyumak imkânsız olmuş ve en nihayet hastalığı umumi felce dönüşmüştü (Erdoğan, 27 Haziran).

Felçli günlerinde evinde kendisini ziyaret eden Konya belediye başkanlarından, eğitimci M. Muhlis Koner (1886-1957)'e durumunu şöyle anlatır: “Artık kalkamıyorum, fakat ruhumda ilelebet sönmeyecek olan aşk-ı sanat beni bütün bitaplığımle [bitkinliğimle] çalışmaya sevk ediyor. Ellerim sanatın zihayat [canlı] fırçasını değil, bir sigara bile tutamıyor, gözlerim az görmeye başladı, pek güç söyleyebiliyorum. Ben bu hâllerle mütemadiyen çalışmak isterken sağlam ve zinde bir gençliğin memlekette lakayt dolaşmaları bilmem ki hayata, irfana ne elîm [acı] bir yabancıklık... (...) Memlekette sanayi-i nefiseye [güzel sanatlara] karşı ne elîm bir bî-kaydi [ilgisizlik] var. Herkes abidenin lüzumsuzluğundan bahsediyor. Sonra artık elim kalem tutamıyor, yetiştirmek istediklerim benimle beraber bana intisaplarından [bağlandıklarından] dolayı aç kaldıkları için çekildiler. Efendim bir kunduracı bile yanında birçok kalfasıyla, çırağıyla kendisine mahsus bir teşkilata sahipken bir milletin ruhi ifadesi olan sanat-ı nefisesinden [güzel sanatından] bu kadar uzak yaşamak!.. (...) Şimdi ben artık vatanın bu ihtiyacını düşünmüyorum. Mukadder, işte benim canlı eserim!.. Oh, bunları mümkün olduğu kadar bu sanattan uzak yaşatacağım. Bunlar tüccar olsunlar, para kazan-sınlar...”

Muzaffer Bey, iznini isteyen Mehmet Muhlis Bey'e kimsenin kendisini ziyaret etmediğini, günlerce gözleri tavanda arka üzeri talihine ağlaya ağlaya yalnız kaldığını ve her vakit uğramalarını söyler ([Koner] 1918).

Sanata ve mesleğine aşırı tutkun olan Muzaffer Bey bu yatalak hâline rağmen devam eden işlerinin takibinden geri durmaz. Ünlü eğitimcileri-

mizden merhum Hüseyin Köroğlu (1922-2013), 1950'lerin başlarında Alâeddin Tepesi'ndeki gazino inşaatının dekorasyon işleri için şehrimize geldiğinde Muzaffer Bey'in oğlu Mukadder Bey'le tanışır. Mukadder Bey bu görüşmelerinde babası üzerine merhum Köroğlu'na şunları söyler: "Çocukluğum Konya'da geçti. Evimiz Atatürk Anıtının sağındaki çıkarmalı sıra evlerin İstasyon tarafından, sonuncusu idi. Babam ömrünün hastalıkla geçen son yıllarını bu evde geçirdi ve bu evde 26 Mart 1921'de vefat etti. Lisenin inşaatı bu hastalık devresine rastlar. Kendisi inmelilere mahsus özel araba ile inşaatın başına getirilirdi (Köroğlu, 4 Ocak).

Vefatı

Muzaffer Bey, oğlunun yukarıda verdiği bilgiye göre 26 Mart 1921 tarihinde, Muzaffer Erdoğan'a göre de 1920 yılı Eylül ayı sonlarında Konya'da vefat etti (Erdoğan, 27 Haziran). Cenazesi Darü'l-muallimin talebelerinin katılımıyla Sadreddin Konevi Haziresi'nde Sadreddin Konevi'nin mezarının yanı başına gömülmüş (Oda-başı 2001: 134), ölümü üzerine bir öğretmen tarafından söylenen manzume bilahare Konya Darü'l-muallimini talebesi tarafından yaptırılan mezar taşına hitabe olarak geçirilmiştir (Erdoğan, 27 Haziran). Diğer bir rivayete göre de Muzaffer Bey'in ce-

Liyakat Madalyası

nazesi Şeyh Sadreddin Türbesi civarındaki Turgutoğlu Türbesi'nin yanına defnedilmiştir (https://tr.wikipedia.org/wiki/Mimar_Muzaffer_Bey). Sonraları gerek Sadreddin Konevi Türbesi gerekse Turgutoğlu Türbesi yanındaki mezarlar kaldırıldığında kabri Tekke Mezarlığı'na nakledilmiş, Sille taşından yapılan şahidesi de zamanla eriyip kaybolmuştur (Dülgerler 2014: 38).

Uzun boylu (1,98 m; Köroğlu, 5 Ocak), esmer ve zayıf yüzlü, siyah ve büyük bıyıklı, parlak ela gözlü, ince ve narin parmaklı (Erdoğan, 27 Haziran) olan Mimar Muzaffer Bey, İnşaat Reisi Ferik Hüseyin Remzi Paşa'nın (ö. 1907; BOA, Y..PRK.EŞA. / 50 - 86, 00) kızı Fatma Münevver Hanım'la (ö. 1949; Cumhuriyet, 7 Eylül 1949) evliliğinden Ali Mukadder adında bir erkek çocuk babası idi. Ailesi Soyadı Kanunu üzerine "Çizer" soyadını almıştır.

Ziraat Abidesi'nin inşaatı

Mimar Muzafferin Osmanlı arşivindeki sicil kaydı

Konya'daki Eserleri

Mimar Muzaffer Bey, Konya'da çalıştığı altı yıl içerisinde önemli eserlere imza attı. İlk yapısı Darü'l-muallimin (Konya Lisesi) binasıdır (1914-1917). Dört katlı binanın cephesindeki pencere kemerleri, giriş revakları, taş ve çini süslemeler I. Ulusal Mimarlık Dönemi üslubunun özelliklerini yansıtır. Aynı üslupta tasarlanan ve 1915 yılında inşasına başlanan Darülmuallimat (Kız Öğretmen Okulu-SÜ Mimarlık Fakültesi) binası, 1924 yılında tamamlanıp öğrenime açılmıştır.

Muzaffer Bey'in Konya'daki diğer önemli eseri Ziraat Abidesidir. Bu anıt da I. Ulusal Mimari Dönemi (Neoklasik) üslubunun bütün özelliklerini yansıtır. Selçuklu taş kapılarını hatırlatan cepheleri bitkisel süslemeleri, çini rozetler Selçuklu-Osmanlı mimarisinden esinlenilmiştir. 1917 yılında yapımına başlanılan anıt, Muzaffer Bey'in ölümünden sonra yardımcı Fatih Ülkü tarafından tamamlanmıştır. 16 m yüksekliğindeki Ziraat Abidesi'nin üzerine Krippel'in yaptığı bronz Atatürk Heykeli konulmuş ve 30 Ağustos 1926'da törenle açılmıştır.

Muzaffer Bey, bu yapılarının yanı sıra Selimiye ve Amber Reis camilerinin onarımlarında da çalışmıştır (Dülgerler 2014: 38).

KAYNAKÇA:

- ALKAN, Ahmet vd. (1985), "Bir Türk-İslam Şehri Olarak Konya / Dünü-Bugünü-Yarını", *İslam Mimari Mirasını Koruma Konferansı Bildiriler*, 22-26 Nisan 1985, İstanbul, s. 235-242.
- AYDOĞMUŞ, Abdullah (2016), "Muhlis Koner'in Mimar Muzaffer Beyi Ziyareti", *Merhaba/Akademik Sayfalar*, C 16, S 23 (29 Haziran), s. 359-363.
- BAYSAL, Ali Fuat (2016), "Konya Sultan Selim Camii'nin Kalem İş Tezminatında Bulunan Nakkaş İmzaları", *İSTEM*, S 27, Konya, s. 27-43.
- ÇELİK, Ahmet (2019), "Konya'da Marunilik ve Marunilerin Konya Göçü", *KTO Konya Kitabı XVII*, (Ed. A. Aköz-D. Yörük-H. Karpuz), C II, Konya, s. 95.
- DÜLGERLER, Osman Nuri-Tülay Karadayı YE-NİCE (2008), "Türklerde Anıt Mimarisinin Bir Örneği: Konya Atatürk Anıtı", *SÜ Müh.-Mim. Fak. Dergisi*, C 23, S 1, Konya, s. 67-77.
- _____ (2014), "Muzaffer Bey", *Konya Ansiklopedisi*, C 7, s. 37-38.
- ERDOĞAN Muzaffer (1950), "Tarihi Tetkikler / Konya'da İstanbullu Bir Sanatkâr", *Yeni Konya*, 26-27 Haziran, s. 2.
- ERTUĞRUL, Zeynep (2007), "Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Mimarlarından Muzaffer Bey: Eserleri ve Sanat Anlayışı", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı*, (Basılmamış Doktora Tezi), Eskişehir.
- İSMET (1911), "Mimar Muzaffer / 'Abide-i Hürriyet' Sanatkârı", *1327 Sene-i Mâliyesine Mahsus Musavver Nevsâl-i Osmâni*, (Muharrirleri: Ekrem Reşad-Osmân Ferid), İstanbul: İkbâl Kitâbhânesi (Şems Matba'ası, 1329-1327), s. 174-176.
- KOMİSYON (1973), *Konya 1973 İl Yılığ*, Konya: Yeni Kitap Basımevi, s. 314.
- [KONER], M. Muhlis (1918), "Muzaffer Bey'i Ziyaret", *Türk Sözü*, 6 Haziran, s. 1, 3.
- KÖROĞLU, Hüseyin (1958), "Konya Lisesi Projesini Yapan Mimar Muzaffer Bey", *Yeni Konya*, 4-5 Ocak, s. 2.
- ODABAŞI, A. Sefa (2001), "Mimar Muzaffer", *Konya Postası/Cönk Konya Yazıları*, Konya 16 Mayıs, fas. 17, s. 132-134.
- SÖZEN, Metin-Osman Nuri DÜLGERLER (1978), "Mimar Muzaffer'in Konya Öğretmen Lisesi", *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, C 4, S 1 (Bahar), s. 117-145.
- Arşiv Belgeleri:**
BOA, DH.SAİDD... / 194-275, H 29 Zilhicce 1297 [2 Aralık 1880]
BOA, İ..MBH. / 6-59, 26 Recep 1329 [23 Temmuz 1911]
BOA, Y.PRK.EŞA. / 50 - 86, 00 Cemaziyelahir 1325 [Temmuz/Ağustos 1907]
- Sanal Kaynaklar:**
<https://lcvalekoglu.blogspot.com/2017/03/26-mart-96-yil-once-bugun-mimar.html>, 15.05.2020/16.55
https://tr.wikipedia.org/wiki/Mimar_Muzaffer_Bey, 04.05.2020/16.40